

17.8.2010

---

231 §

LAUSUNTO ALOITTEESTA VANHUSTEN PITKÄAIKAISHOIDOSTA JA
VANHUSPALVELUOHJELMASTA

Terke 2010-1095

Esityslistan asia TJA/13

TJA Terveyslautakunta päätti antaa aloitteesta seuraavan esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon:

”Ikäihmisten hoitopaikkojen kehitys

Ikäihmisten avo- ja laitoshoidon kehittäminen viime vuosina Helsingissä voimakkaasti ja kehittäminen jatkuu edelleen kaupunginvaltuuston päätösten mukaisesti. Tavoitteena on järjestää vanhusten hoito- ja hoivapalvelut pääsääntöisesti eritasoisena palveluasumisena ja vanhainkotihoitona siten, että asiakas saa kulloinkin tarvitsemansa hoidon ja palvelun samassa paikassa eikä hänen tarvitse siirtyä muualle toimintakyvyn muuttuessa. Tämän toteuttamisessa erityistä huomiota kiinnitetään hoito- ja palveluketjun sujuvuuteen. Hoitoketjun eri vaiheissa iäkäs henkilö ja hänen läheisensä voivat vaikuttaa tehtäviin ratkaisuihin.

Kehittämiseen liittyy terveyskeskuksen pitkäaikaissairaaloiden (Kivelä, Koskela ja Myllypuro) siirtyminen sosiaalivirastoon 1.1.2010. Suursuon sairaala jäi terveyskeskuksen sairaalaksi. Lisäksi kaupunginvaltuuston päätöksellä (27.11.2009) Helsingin Seniorisäätiö toimii in-house periaatteella sosiaaliviraston vanhusten palvelujen tuottajana.

Pitkäaikaishoidon paikkoja ja vanhainkotipaikkoja on vähennetty hidastamalla uusien pitkäaikaisasiakkaiden sisäänottoa. Helsingin Seniorisäätiö lopettaa 125-paikkaisen Osmonkallion vanhainkodin toiminnan vuonna 2010. Palveluasumisen ryhmäkotipaikkoja lisätty, joskin se on tapahtunut taloudellisen tilanteen vuoksi suunniteltua hitaammin. Lisäksi kotihoidon 75 vuotta täyttäneiden säännöllistä palvelua saavien asiakkaiden määrä on lisääntynyt vuodessa lähes 300:lla eli 6 %:lla .

Akuuttihoitosta jatkokuntoutukseen siirtyneiden ikäihmisten määrä on kevään aikana pysynyt ennallaan, joten organisaatiomuutos ei ole heikentänyt tilannetta. Tilanteeseen suotuisasti vaikuttaa myös, että sosiaaliviraston vanhustenkeskusten kuntoutuspaikkoja lisätään vuoden mittaan ja terveyskeskuksen Suursuon sairaalan toimintaa

17.8.2010

---

kehitetään akuuttihoiton ja jatkokuntoutuksen suuntaan.

Kesän päättyessä ikäihmisten hoitoketjun tilanne on haasteellinen, koska kaupunginsairaalassa pitkäaikaista laitospaikkaa odottavien määrä on kevättä korkeampi. Jonot ovat kuitenkin hallinnassa ja jo lyhenemässä eikä kukaan ole jäänyt ilman tarvitsemaansa hoitoa. Tilanteen arvioidaan helpottavan jo alkusyksystä, kun vanhainkotien ja pitkäaikaishoidon sisäänotto palaa entiselleen.

Vanhuspalveluohjelmasta

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto antoivat ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskevan uusitun laatusuosituksen vuonna 2008. Ikääntyneiden palvelujen kehittämisessä laatusuosituksella on tärkeä tehtävänsä informaatio-ohjauksen välineenä. Laatusuosituksessa todetaan mm., että ikääntymispoliittisen strategian linjaukset sisällytetään kuntastrategiaan ja muihin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjelmiin.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 29.4.2009 Helsingin strategiaohjelman vuosille 2009 - 2012 ja sitä toteutetaan tulevana talousarviovuosina. Useiden erillisohjelmien, kuten vanhuspalveluohjelman, tavoitteita on näin saatettu kokonaisstrategian alle. Ikääntyneitä koskevat linjaukset sisältyvät strategiaohjelman kohtaan "Ikääntyvien asukkaiden toimintakyvyn säilymistä edistetään". Strategiaohjelman liitteeseen valtuustokaudella laadittavista toimintaohjelmista ei katsottu olevan tarvetta sisällyttää ikäpoliittista ohjelmaa, koska linjaukset ilmenevät itse strategiasta.

Kunkin vuoden talousarvion hyväksyessään kaupunginvaltuusto hyväksyy myös hallintokunnille toiminnalliset tavoitteet ja antaa niille voimavarat. Toiminnan ja talouden seurantaraportti saatetaan valtuustolle tiedoksi neljä kertaa vuodessa. Virastojen toimintakertomukset tarjoavat tietoja virastojen kertomusvuoden toiminnasta, asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, taloudesta, henkilöstöstä sekä organisaatiosta.

Strategiset linjaukset ohjaavat koko kaupungin toimintaa myös ikäpoliittisista näkökohdista. Tulevaisuudessa linjauksia voidaan haluttaessa laajentaa koskemaan terveys- ja sosiaalitoimien lisäksi myös esimerkiksi liikunta- ja kulttuuritointa. Suuntaviivoja laadittaessa otetaan huomioon

17.8.2010

---

valtakunnallisen laatusuosituksen linjaukset.

Terveyskeskus ja sosiaalivirasto tekevät tiivistä yhteistyötä vanhusten hyvinvoinnin ja hoidon kehittämisessä ja toteuttamisessa. Toimintaa ohjaavat virastojen omat strategiat ja toimintasuunnitelmat. Yhteisiin kehittämishankkeisiin otetaan mukaan myös muita hallintokuntia, järjestöjä ja seurakunnat.

Terveyslautakunta toteaa, että erityisesti huolehditaan vanhusten hoitoketjun toimivuudesta, jotta tavoitteiden mukainen toiminta toteutuisi ikäihmisten parhaaksi. Lisäksi terveyslautakunta toteaa, että erillisen vanhuspalveluohjelman laatimiseen ei ole tarvetta, koska ikäryhmää koskevat linjaukset sisältyvät kaupungin strategiaohjelmaan ja hallintokuntien suunnitelmiin.

Terveysvaikutusten arviointi

Vanhuspalvelujen toteutumisessa tarpeiden mukaisena on ratkaisevaa, tukeeko hoito ja hoiva vanhusten päivittäistä selviytymistä ja toimintakykyä. Strategian mukainen palvelurakenteen muutos laitosasumisesta palveluasumisen suuntaan tukee tätä kehitystä. Palveluasuntojen riittämättömyydestä johtuva vanhusten pysähtyminen epätarkoituksenmukaiselle hoidon portaalle sairaalaan aiheuttaa välittömiä negatiivisia terveysvaikutuksia suurelle osalle vanhuksia, kun vanhus ei pääse kuntoutustarvettaan ja toimintakykyään vastaavaan ympäristöön. Riittävä määrä palveluasumispaikkoja takaa potilaiden pääsyn tarkoituksenmukaiseen hoitoon ja kuntoutukseen. Samalla sairaalapaikat ovat sairaalahoitoa tarvitsevien potilaiden käytössä. Näin voidaan ehkäistä vanhuksille aiheutuvat kielteiset terveysvaikutukset.”

Pöytäkirjanote kaupunginhallitukselle.

Käsittely Merkittiin, että kokouksessa jäsen Autti ehdotti lausuntoa muutettavaksi siten, että siinä todetaan, etteivät jonot ole hallinnassa, että kotihoidossa paine on liiallinen ja että vanhuspalveluohjelman laatimista kannatetaan. Autin muutosesitys raukesi jäätyään kannatuksesta. Tämän jälkeen jäsen Autti jätti pöytäkirjaan merkittäväksi seuraavan eriävän mielipiteensä:

”Terveyslautakunnan lausunnossa ei tuoda selkeästi esille niitä ongelmia, joita vanhusten pitkäaikaissairaanhoidon siirtäminen sosiaaliviraston alaisuuteen ja paikkojen vähentäminen on aiheuttanut. Myös ympärivuorokautiseen hoitoon odottavien eli terveyskeskuksen SAS-jonotiedot puuttuvat kokonaan. Sosiaaliviraston tilastotietoja

17.8.2010

---

palveluasumisen, vanhainkotien ym. tilanteesta ei ole myöskään tuotu esille.

Viikon 32 (9.8.-15.8.2010) terveyskeskuksen SAS-jonotietojen mukaan kaupungin sairaaloista odotti 157 yli 65-vuotiaista ympärivuorokautista hoitopaikkaa. Odotusajat ovat pidentyneet huomattavasti kuluvan vuoden aikana.

Huomioitava on, että paikkaa odottavista suurin osa, 113 henkilöä, odotti laitoshoitopaikkaa. Heistä 85 henkilöä oli odottanut hoitopaikkaa yli 28 vuorokautta, joka voi merkitä useampien kuukausien odotusaikaa. Palveluasumispaikkaa odotti samaan aikaan 44 henkilöä, joista 33 oli odottanut yli 28 vuorokautta.

Kotihoidosta 17 vanhusta oli odottanut 28 vuorokautta ympärivuorokautiseen hoitoon. Kaikkien näiden vanhusten on katsottu tarvitsevan ympärivuorokautisen hoitopaikan heti, mutta paikkojen vähentämisen vuoksi he joutuvat odottamaan pitkään vapautuvaa paikkaa.

Kotihoidon kyky vastata kasvamaan palvelutarpeeseen on rajallinen. Jo tällä hetkellä osa kotihoidon turvin kotona asuvista dementiaa sairastavista vanhuksista olisi palveluasumisen tarpeessa ja heidän määränsä tulee kasvamaan.

Koska kyseessä on vanhusten oikeudesta päästä hoivan ja hoidon piiriin, ei liene eettisesti oikein, että pitkäaikaohoitopaikkojen ja vanhainkotipaikkojen vähentämiseksi ympärivuorokautista hoivaa tarvitsevien vanhusten sisäänottoa on hidastettu eli he ovat jääneet vaille tarvitsemaansa laitoshoidoa, kuten terveyslautakunnan lausunnosta ilmenee. Myös palveluasumiseen pääsyn ns. fyysisen toimintakyvyn mittaria on nostettu 2,7 entisen 2,5 sijasta, jota ei ole mainittu lausunnossa.

Edellä esitetyn perusteella on tarpeellista kiireellisesti uudelleen arvioida vanhusten ympärivuorokautisten hoitopaikkojen määrää nykyiseen ja tulevaan tarpeeseen nähden. Kivelän, Koskelan ja Myllypuron osastojen ja vanhainkotipaikkojen määrän vähentäminen tulee lopettaa siihen asti, kunnes vanhusten palvelujen tarpeen kartoitus ja Helsingin oma vanhuspalveluohjelma on saatu valmiiksi.

Helsingin oma vanhuspalveluohjelma on tarpeellinen valtakunnallisten laatusuosituksen lisäksi. Ohjelman tulee perustua vanhusten todellisiin,

17.8.2010

---

konkreettisiin palvelutarpeisiin. Palveluohjelman tekemiseen tulee ottaa mukaan, kuten aloitteessa todetaan, vanhukset, vanhusneuvosto ja ikäihmisiä edustavat järjestöt.”

Päätösehdotus Terveyslautakunta päättäneen antaa aloitteesta edeltä päätöksestä ilmenevän esittelijän ehdotuksen mukaisen lausunnon.

Esittelijä Yrjö Hakanen ja 35 muuta valtuutettua ovat tehneet seuraavan aloitteen vanhusten pitkäaikaishoidosta ja vanhuspalveluohjelmasta:

”Päätökset vanhusten pitkäaikaissairaanhoidon palvelurakenteiden muuttamisesta ovat johtaneet hoitojonojen pitenemiseen alkuvuoden aikana. Pitkäaikaissairaanhoidon paikkojen vähentäminen on tapahtunut ilman, että vastaavassa määrin olisi lisätty vanhainkotipaikkoja tai palveluasumisen paikkoja. Tämän seurauksena monet vanhukset ovat jääneet heitteille.

Kun valtuusto päätti – äänestyksen jälkeen – siirtää vanhusten pitkäaikaishoidon terveyskeskuksen alaisuudesta sosiaalitoimeen, vakuutettiin, että muutos ei heikennä palveluja. *Mediutisten* tietojen (16.4.2010) mukaan muutos on kuitenkin heikentänyt jatkohoitoa ja vähentänyt paikkojen kokonaismäärää. Paikkoja on vähennetty Suursuon sairaalasta ja sosiaaliviraston alaisuuteen siirtyneistä Kivelän, Koskelan ja Myllypuron entisistä pitkäaikaissairaaloista. Jatkohoitopaikkaa odottelevia potilaita on taas lisää akuuttisairaaloissa, kotihoidossa ja sosiaaliviraston kuntoutus ja arviointipaikoilla. Viime vuosina lopultakin kotihoidon, päivystyksen, akuuttisairaaloiden ja pitkäaikaissairaaloiden välillä paremmin toimimaan saatu hoitoketju uhkaa taas katkeilla.

Edellä esitetyn perusteella esitämme, että kaupunginhallitus ryhtyy kiireellisiin toimiin turvatakseen kaupungin omien vanhainkotipaikkojen ja palveluasuntopaikkojen riittävyyden vanhusten hoidon ja pitkäaikaissairaanhoidon palvelurakenteiden muutosten edellyttämässä laajuudessa.

Samalla esitämme, että kaupunginhallitus valmistelee valtuuston päätettäväksi vanhuspalveluohjelman. Valtuuston edellisellä kaudella hyväksymä vanhuspalveluohjelma päättyi viime vuoden lopussa. Vanhuspalveluohjelman puuttuminen haittaa vanhusten kasvaviin palvelutarpeisiin vastaamista. Ohjelman valmistelu tarjoaisi myös

17.8.2010

---

tärkeän mahdollisuuden kuulla vanhuksia, avata heille mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä turvata vanhusneuvostolle ja ikä-ihmisten järjestöille mahdollisuuden osallistua ohjelman tekemiseen.”

Aloitteesta on pyydetty kaupunginhallitukselle lausunnot terveyslautakunnalta, sosiaalilautakunnalta ja talous- ja suunnittelukeskukselta 31.8.2010 mennessä.

Lisätiedot:

Nuutinen Hanna-Leena, erityissuunnittelija, puhelin 310 42662
Backlund Kristina, hoitoketjuyliääkäri, puhelin 050 366 6781

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
terveyskeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Siltasaarekatu 13
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/terveyskeskus>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504